

Міністерство освіти і науки України

**Український педагогічний університет імені Михайла Драгоманова
(Україна)**

Uniwersytet WSB Merito Chorzów (Польща)

Wyższa Szkoła Lingwistyczna w Częstochowie (Польща)

Państwowa Akademia Stosowanych w Chełmie (Польща)

**Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Instytut Pedagogiki
(Польща)**

Національний авіаційний університет (Україна)

**Кам'янець-Подільський національний педагогічний
університет імені Івана Огієнка (Україна) Інститут проблем
виховання НАПН України**

**«СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ»
присвячена 190-річчя УДУ імені Михайла Драгоманова**

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції

Київ, 24 квітня 2024 р.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
факультету соціології та соціальної політики Українського державного
університету
імені Михайла Драгоманова
(протокол № від року)*

Редакційна колегія:

- Віктор АНДРУЩЕНКО* доктор філософських наук, професор,
дійсний член НАПН України, член-
кореспондент
НАН України,
заслужений діяч науки і техніки України,
ректор Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
- Григорій ТОРБІН* доктор фізико-математичних наук, професор, проректор
з наукової роботи Українського державного
університету імені Михайла Драгоманова
- Ростислав ДРАПУШКО* кандидат філософських наук,
професор, проректор з науково-
педагогічної роботи (адміністративно-
господарської діяльності) Українського
державного університету імені Михайла
Драгоманова
- Володимир ЛАВРИНЕНКО* кандидат філософських наук, професор,
проректор з міжнародних зв'язків Українського
державного
університету імені Михайла Драгоманова
- Роман ВЕРНИДУБ* доктор фізико-математичних наук, професор,
проректор з навчально-методичної
роботи Українського державного
університету імені Михайла Драгоманова
- Алла ЯРОШЕНКО* доктор філософських наук, професор, декан

- Тетяна ГОЛУБЕНКО* Факультету соціології та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної освіти та соціальної роботи,
заступник декана з наукової роботи та міжнародних зв'язків факультету соціології та соціальної політики УДУ імені Михайла Драгоманова
- Василь КАРИЧКОВСЬКИЙ* доктор педагогічних наук, професор кафедри позашкільної освіти факультету соціології та соціальної політики УДУ імені Михайла Драгоманова
- Дар'я БИБИК* доктор філософії в галузі соціальної роботи, доцент кафедри соціальної освіти та соціальної роботи факультету соціології та соціальної політики УДУ імені Михайла Драгоманова
- Микола БУЛАТЕВИЧ* кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології та публічних комунікацій факультету соціології та соціальної політики УДУ імені Михайла Драгоманова
- Марина СОЛЯНИК* кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної освіти та соціальної роботи факультету соціології та соціальної політики УДУ імені Михайла Драгоманова
- Андрій ЗАМОЖСЬКИЙ* викладач кафедри соціальної політики факультету соціології та соціальної політики УДУ імені Михайла Драгоманова
- Наталія ПОЛУЙКО* голова Студентського наукового товариства Факультету соціології та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, що присвячена 190-річчя УДУ імені Михайла Драгоманова (24 квітня 2024 року). Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2024, 115 с.

У збірнику подано тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА: ВИКЛИКИ ЧАСУ», в яких висвітлюються результати досліджень науковців та практиків щодо актуальних питань соціальної політики, соціальної роботи, соціальної педагогіки, позашкільної освіти, соціології, сучасних концепцій, технологій, стратегій в умовах сьогодення в Україні.

Матеріали опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за зміст, достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники та/або рецензенти, які рекомендували матеріали до публікації.

(дата звернення: 18.04.2024).

4. Інтернет-ресурс «Social Economic Mental Health Analysis. Міждисциплінарний аналітичний центр соціально-економічного добробуту та психічного здоров'я». Медіадискурс проблеми запобігання насильству щодо жінок в контексті ратифікації Стамбульської конвенції. URL:

<https://sema.knu.ua/%d0%bc%d0%b5%d0%b4%d1%96%d0%b0%d0%b4%d0%b8%d1%81%d0%ba%d1%83%d1%80%d1%81-%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b1%d0%bb%d0%b5%d0%bc%d0%b8-%d0%b7%d0%b0%d0%bf%d0%be%d0%b1%d1%96%d0%b3%d0%b0%d0%bd%0%bd%d1%8f-%d0%bd/> (дата звернення: 18.04.2024).

Рабець О.І.

*Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна
o.i.rabets@udu.edu.ua*

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Війна завжди змінює життя людей, відриває їх від звичних просторів і контактів, кидає в період значної нестабільності. Війна по-іншому ставить пріоритети нашого життя і фокусує увагу на тому, що має найбільше значення: безпеці людей і родин. За останнє десятиліття Україна стала країною конфліктів, смертей, гуманітарної та екологічної криз. Сьогодні війна в Україні є найбільшим збройним конфліктом у світі, а її територія є найбільш замінованою у світі. [4]. Тому перед нами стоїть важливе завдання. Це вивчення війни, її природи, масштабів, засобів ведення війни, людського фактору, наслідків воєнних дій та їх подолання.

Традиційно в соціології існує два способи вивчення війни: соціологія війни та військова соціологія. Військова соціологія розвинулася з початком військових дій і зосереджується насамперед на досвіді тих, хто безпосередньо бере участь у бойових діях, досліджуючи на основі емпіричного матеріалу зовнішні та внутрішні відносини індивідів, груп, а також зміни і трансформації в суспільстві. Соціологія війни – це наукова дисципліна, яка зосереджена на аналізі причин війни, вивченні умов підтримання та досягнення миру, розумінні впливу війни на суспільство та прогнозуванні її можливих наслідків – еволюції війни в

глобалізованому світі. В Україні потрібне принципово нове розуміння війни, щоб пояснити процеси, які відбуваються в суспільстві сьогодні, і те, що може статися в майбутньому. [1]. Війна виступає не лише як індикатор інституційної спроможності та національної згуртованості, але й як виявник негативних ознак суспільної ситуації, таких як інституційний безлад, економічний спад, поглиблення демографічної кризи, збільшення корупційних проявів та мародерство. Під час війни змінюється сприйняття себе і суспільства, виникають нові соціальні практики і стратегії адаптації до нестабільності. Все це відіграє важливу роль у формуванні нового порядку в постконфліктних суспільствах.

Дослідники розглядають війну як соціальне явище з двох взаємопов'язаних перспектив: соціально-політичної та військово-технічної. Перша перспектива визначає, хто і з яких причин здійснює військові операції, тоді як друга відображає матеріальні та людські ресурси, що використовуються у війні. З соціологічного погляду, початок війни передбачає наявність факторів справедливості. [4]. Це підтверджує, що мирна співпраця між суб'єктами суспільних відносин стає неможливою. Це можна спостерігати на прикладі подій 2014 року, коли Російська Федерація підтримувала сепаратистські рухи в Донецькій та Луганській областях, а потім анексувала Крим. Військове насильство включає в себе різноманітні методи заподіяння шкоди, такі як погроми, бандитизм, етнічне насильство, сексуальне насильство, страти, фільтраційні табори, примусове голодування та інші. Це також призводить до мілітаризації повсякденного життя, травмування місцевого населення, руйнування спільнот і родин, а також загально підриває розвиток соціальної та економічної структур держави [2]. Значна кількість громадян, які пережили напади і жахи конфлікту, вбивства, напади, різанину, мародерство, вимушене переміщення, згвалтування, бомбардування і напади, мають зовсім інший погляд на життя і цінності, ніж раніше [3]. Війна в Україні справді вплинула на інші країни, спонукаючи їх до значних соціально-економічних змін. Сучасний розвиток суспільств потребує оптимізації ключових елементів, таких як людський капітал, технології та інституційні вдосконалення.

У контексті глобальних викликів, включаючи війну та її наслідки, країни визнають важливість інвестування у людський капітал через освіту, охорону здоров'я та розвиток навичок. Також, розвиток технологій є вирішальним для підтримки економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності [1]. Оскільки наслідки нинішніх подій відчувається та впливає на життя кожного, очевидно, що сучасний світ потребує радикальних змін, щоб вирішити кризи, що виникли [3].

Українські соціологи мають перед собою складне завдання вивчення війни, розробки методологічних засад галузі соціології війни та створення нового класифікаційного інструментарію. Це відкріє можливість у майбутньому

вирішувати теоретичні та практичні проблеми, пов'язані з формуванням законів війни, поясненням сутності та особливостей війни, трансформацією цілей, масштабів, характеру та людських чинників збройних конфліктів, а також наслідків військових дій для нашої країни, Європи та світу в цілому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Токар, П. В. (2023, січень). Соціологія війни: дослідження та оцінки. Геополітика України: історія і сучасність, 2 (29), 184–200. Retrieved from: <http://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua/article/view/271588>.
2. Требін, М. П. (2015) Війни в історії людства та їхні наслідки: уроки для України. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. Студії, 6, 9–98. Retrieved from: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/6_2016/12.pdf
3. Требін, М. П. (2015). Соціологія війни: український контекст. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи, 34 (1148), 30–34. Retrieved from: <https://periodicals.karazin.ua/ssms/article/view/4462>.
4. Требін, М. П. (2023). Соціологія війни в Україні: на шляху становлення. Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія 1 (56). 201–219. doi: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.56.274384>.
5. Хобта С. В. (2016) Соціологія війни як завдання української соціології. Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка 5 (302), 126–150. Retrieved from: http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1865/_visnik_lnu_imeni_tarasa_shevchenka_traven_2016.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Ткаченко М.В.

аспірантка

спеціальність 054 Соціологія

Український державний університет

імені Михайла Драгоманова

м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6474-8769>

email: 20a.m.tkachenko@std.npu.edu.ua

НАУКОВА РЕФЛЕКСІЯ СУЧАСНОГО ЗАХІДНОГО НЕО-РАСИЗМУ

Новий феномен дискримінації на основі ідей культурної несумісності – нео-расизм, – який знайшов утілення у дискримінації та маргіналізації певних